

NGHIÊN CỨU TIỀM NĂNG PHÁT TRIỂN DU LỊCH VĂN HÓA TÂM LINH TỈNH ĐỒNG THÁP

Nguyễn Minh Triết, Mai Võ Ngọc Thanh*

Trường Đại học Cần Thơ

Ngày Tòa soạn nhận được bài: 07-6-2016; ngày phân biện đánh giá: 24-12-2016; ngày chấp nhận đăng: 27-8-2017

TÓM TẮT

Tỉnh Đồng Tháp có nguồn tài nguyên du lịch đa dạng với nhiều di tích lịch sử, văn hóa, khu du lịch sinh thái... Bên cạnh đó còn có rất nhiều đình, chùa được xếp hạng là di tích lịch sử - văn hóa cấp Quốc gia và cấp Tỉnh. Đây là nguồn tài nguyên phong phú để phát triển loại hình du lịch văn hóa tâm linh. Bài viết phân tích tiềm năng và thực trạng phát triển du lịch văn hóa tâm linh ở tỉnh Đồng Tháp, cũng như đề xuất một số giải pháp nhằm khai thác hiệu quả tiềm năng, góp phần thúc đẩy phát triển loại hình du lịch này trên địa bàn tỉnh trong thời gian tới.

Từ khóa: du lịch, tỉnh Đồng Tháp, văn hóa tâm linh.

ABSTRACT

Studying the potentials for developing spiritual culture tourism in Dong Thap province

Dong Thap province has rich tourism resources with a variety of cultural and historical relics, ecotourism destinations, etc. Moreover, a lot of temples and pagodas are national and provincial historical and cultural heritages. These are rich resources for developing spiritual culture tourism. This article analyses the potentials and the reality of spiritual culture tourism development in Dong Thap province, as well as proposes some solutions to the effective exploitations of these potentials, contributing to the development of this type of tourism in the near future.

Keywords: tourism, Dong Thap province, spiritual culture tourism.

1. Đặt vấn đề

Tỉnh Đồng Tháp nằm ở miền Tây Nam Bộ, thuộc Vùng đồng bằng sông Cửu Long (ĐBSCL). Do đặc điểm hình thành, Đồng Tháp là sự hợp nhất của 2 vùng Nam và Bắc sông Tiền, tương ứng với 2 địa danh nổi tiếng là Sa Đéc và Cao Lãnh. Theo nhiều nhà nghiên cứu, vùng đất Sa Đéc được lưu dân người Việt khẩn hoang, lập ấp, ít nhất từ đầu thế kỉ XVII hoặc cuối thế kỉ XVI. Vùng đất Cao Lãnh ở phía Bắc

sông Tiền do một số lưu dân thôn Bả Canh (nay thuộc thị trấn Đập Đá, tỉnh Bình Định) vào khai hoang, định cư ven bờ rạch Cái Sao Thượng hình thành nên xóm Bả Canh vào khoảng cuối thế kỉ XVII, đầu thế kỉ XVIII (Khai thác từ Cổng thông tin điện tử Đồng Tháp: <http://dongthap.gov.vn>). Dù mỗi vùng đất có những đặc trưng riêng về tự nhiên, kinh tế, xã hội, nhưng đều có chung một quá khứ oai hùng, góp phần tạo nên bề dày lịch sử, văn hóa của địa danh

* Email: nmtrietdt@gmail.com

Đồng Tháp.

Tính đến tháng 31/3/2013, tỉnh Đồng Tháp có 64 di tích lịch sử văn hóa (1 di tích quốc gia đặc biệt, 13 di tích cấp quốc gia và 50 di tích cấp tỉnh) (Sở Văn hóa - Thể thao và Du lịch tỉnh Đồng Tháp, 2013). Ngoài ra, rất nhiều địa điểm khác đang được thẩm định, lập hồ sơ khoa học để xếp hạng di tích. Trong đó, nhiều di tích đã được xếp hạng là nơi thờ tự của các loại hình tín ngưỡng, tôn giáo như: Khu di tích Gò Tháp, chùa Kiến An Cung, chùa Bửu Hưng, chùa Bà Thiên Hậu, Đền thờ Ông Bà Đỗ Công Tường... Mặc dù, không có nhiều công trình tôn giáo quy mô lớn, nhưng tỉnh Đồng Tháp lại có những di tích với kiến trúc độc đáo, mang đậm nét văn hóa, lịch sử và gắn liền với đời sống tinh thần của người dân địa phương. Và đây chính là điều kiện thuận lợi để phát triển du lịch văn hóa tâm linh. Bài viết phân tích tiềm năng và thực trạng phát triển du lịch văn hóa tâm linh, cũng như đề xuất một số giải pháp góp phần khai thác hiệu quả tiềm năng, thúc đẩy phát triển loại hình du lịch này trong thời gian tới, nâng cao vị thế của ngành du lịch Đồng Tháp theo Đề án Phát triển du lịch tỉnh Đồng Tháp giai đoạn 2015-2020.

2. Khái quát về du lịch văn hóa tâm linh

Luật Du lịch (2005) định nghĩa du lịch là các hoạt động có liên quan đến chuyến đi của con người ngoài nơi cư trú thường xuyên của mình nhằm đáp ứng nhu cầu tham quan, tìm hiểu, giải trí, nghỉ dưỡng trong một khoảng thời gian nhất

định. Hoạt động du lịch là hoạt động của khách du lịch, tổ chức, cá nhân kinh doanh du lịch, cộng đồng dân cư và cơ quan, tổ chức, cá nhân có liên quan đến du lịch.

Văn hóa tâm linh là một mặt của hoạt động văn hóa, biểu hiện ở khía cạnh vật chất hoặc tinh thần, mang những giá trị thiêng liêng trong cuộc sống hằng ngày và đời sống tín ngưỡng tôn giáo. Ở phương diện vật chất, đó là kiến trúc nghệ thuật, đền đài, đình chùa, miếu mạo, nhà thờ... Ở phương diện tinh thần, đó là những nghi lễ, ý niệm thiêng liêng trong tâm thức con người (Hồ Kỳ Minh, 2015).

Du lịch văn hóa tâm linh, hay còn gọi là du lịch tâm linh, tuy còn khá mới mẻ nhưng đang có xu hướng phát triển ở Việt Nam hiện nay. Ở các nước trên thế giới, du lịch tâm linh thường gắn liền với du lịch tôn giáo. Du lịch tôn giáo được hiểu là chuyến đi nhằm thỏa mãn nhu cầu tín ngưỡng của con người theo các tôn giáo khác nhau như truyền giáo của tu sĩ, thực hiện các nghi lễ tôn giáo, tham dự các lễ hội tôn giáo hay tìm hiểu, nghiên cứu tôn giáo (Lê Văn Thăng, Trần Anh Tuấn và Bùi Thị Thu, 2008). Ở Việt Nam, du lịch tâm linh không chỉ đơn thuần là du lịch tôn giáo mà còn hướng về cội nguồn, tổ tiên, bày tỏ sự tưởng nhớ công lao với các bậc tiền bối. Du lịch tâm linh không chỉ thuần túy là hoạt động hành hương, tín ngưỡng, tôn giáo mà nó còn là động lực thúc đẩy sự giao lưu văn hóa và phát triển kinh tế - xã hội, mang lại việc làm và thu nhập cho người dân địa phương. Phát triển du lịch tâm linh giúp khôi phục và bảo tồn các giá

trị văn hóa truyền thống của quốc gia, tăng cường tình đoàn kết giữa các dân tộc, tôn giáo.

Du lịch tâm linh thể hiện ở nhiều dạng thức khác nhau. Dạng thức thứ nhất, đó là hoạt động tham quan, văn cảnh tại các cơ sở tín ngưỡng, tôn giáo; đây là hoạt động du lịch tâm linh phổ biến nhất hiện nay. Ở dạng thức thứ hai, ngoài tham quan, thưởng ngoạn cảnh vật, người du lịch còn có các hoạt động cúng bái, cầu nguyện, thường phù hợp với du khách có theo tôn giáo, tín ngưỡng (Hồ Kỳ Minh, 2015). Hình thức này khá phổ biến với nhiều người Việt Nam vì việc đi lễ ở các cơ sở tôn giáo được xem như một thói quen để thỏa mãn nhu cầu tín ngưỡng, với mong muốn những điều tốt đẹp cho bản thân, gia đình và xã hội. Dạng thức thứ ba có vẻ sâu sắc hơn, đó là tìm hiểu các triết lí, giáo pháp để con người thêm trầm tĩnh, tâm hồn thêm thư thái, để cải thiện sức khỏe và cảm nhận chính bản thân mình (Hồ Kỳ Minh, 2015).

3. Nguồn tài nguyên phát triển du lịch văn hóa tâm linh ở tỉnh Đồng Tháp

Tỉnh Đồng Tháp có nhiều cảnh quan thiên nhiên đặc sắc, sông nước hữu tình, bốn mùa hoa thơm quả ngọt, con người thân thiện, tinh hoa văn hóa, lịch sử của cộng đồng và nhiều lễ hội dân gian truyền thống mang đậm bản sắc dân tộc (Ban Tuyên giáo Tỉnh ủy Đồng Tháp, 2015). Ngoài ra, trong số những di tích đã được xếp hạng, có rất nhiều đình, chùa, cơ sở thờ tự của các tín ngưỡng, tôn giáo. Đây là lợi thế rất lớn để phát triển du lịch văn hóa tâm

linh.

- *Di tích lịch sử - văn hóa - khảo cổ Gò Tháp*: Khu di tích Gò Tháp nằm trên địa bàn hai xã Mỹ Hòa và Tân Kiều, thuộc huyện Tháp Mười, tỉnh Đồng Tháp, cách thị trấn Mỹ An khoảng 11 km về hướng Bắc, cách thành phố Cao Lãnh khoảng 43 km về hướng Đông Bắc. Khu di tích Gò Tháp được xếp hạng cấp quốc gia vào ngày 05/9/1989 và được xếp hạng di tích quốc gia đặc biệt theo Quyết định số 1419/QĐ-TTg ngày 27/9/2012. Vùng đất này được cư dân người Việt từ hàng ngàn năm trước khai hoang, mở cõi từ cuối thế kỉ XVII, đầu thế kỉ XVIII. Quần thể di tích Gò Tháp gồm có 5 di tích tiêu biểu: Gò Tháp Mười, Tháp Mười cổ tự, mộ và đền thờ Thiên hộ Võ Duy Dương và Đốc binh Nguyễn Tấn Kiều, gò Minh Sư và miếu Bà Chúa Xứ. Tại đây, các nhà khảo cổ học phát hiện nhiều di vật rất có giá trị, là chứng tích của nền văn minh Óc Eo xưa. Trong thời kì kháng chiến chống thực dân Pháp và đế quốc Mỹ, Gò Tháp và vùng xung quanh là địa bàn trú đóng của nhiều cơ quan kháng chiến như Xứ ủy Nam Kỳ, Ủy ban Nam Bộ kháng chiến, Khu Tám và các tỉnh Tân An, Mỹ Tho, Long Châu Sa... còn in dấu hoạt động cách mạng của các ông Lê Duẩn, Phạm Hùng, Lê Đức Thọ, Trần Văn Trà, Nguyễn Thị Thập... (Nguyễn Hữu Hiếu, 2004, tr.158). Hằng năm, ở Gò Tháp có hai kì lễ hội truyền thống dân gian là vía Bà Chúa Xứ (rằm tháng 03 âm lịch) và tưởng niệm hai vị anh hùng dân tộc Thiên Hộ Dương và Đốc Binh Kiều (rằm tháng 11 âm lịch), thu hút hàng trăm ngàn lượt

khách hành hương, chiêm ngưỡng kiến trúc cổ của nền văn minh Óc Eo và thường ngoạn các hoạt động văn hóa nghệ thuật khác. Di tích lịch sử - văn hóa - khảo cổ Gò Tháp là di sản quý báu mang tầm quốc gia, nơi hội tụ, kết tinh và lưu giữ truyền thống lịch sử, văn hóa, tôn giáo, tín ngưỡng của dân tộc.

- *Chùa Kiến An Cung*: Còn gọi là chùa ông Quách, được xây dựng từ năm 1924-1927 bởi những người Hoa từ Phúc Kiến với mục đích thờ cúng tổ tiên và dạy dỗ con cháu. Ngôi chùa tọa lạc tại trung tâm thành phố Sa Đéc, mang đậm nét kiến trúc Trung Quốc với tổng thể là hình chữ Công gồm ba gian: Đông lang, Tây lang và khu chính điện. Toàn bộ chùa không có kèo mà chỉ có đoàn tay ráp mộng lại chịu lực trên những cột gỗ tròn. Ngói được lợp theo gợn sóng rồng, ngọn sóng cong vút lên cao theo kiểu “ngũ hành”, mỗi đầu ngọn sóng là một cung điện thu nhỏ rất sắc nét, tinh vi. Hoàn phi, bao lam, câu liễn đến các bình phong, khánh thờ được chạm khắc công phu, sơn son thếp vàng rực rỡ. Hai bên vách tường tô điểm hình thập diện phong thần, truyện tích xưa và các bức tranh họa theo lối thủy mặc với đường nét uyển chuyển. Hằng năm, chùa có 2 ngày lễ tế là 22/02 và 22/8 âm lịch. Cứ mỗi 3 năm có thiết lập trai đàn, cúng cầu siêu cho bá tánh quá vãng và cầu cho quốc thái dân an. Chùa Kiến An Cung được Bộ Văn hóa Thông tin (nay là Bộ Văn hóa, Thể thao và Du lịch) xếp hạng là di tích cấp quốc gia ngày 27/4/1990 theo Quyết định số 84/QĐ-BVHTT.

- *Chùa Bửu Hưng (hay còn gọi là chùa Cả Cát)*: Tọa lạc tại ấp Hòa Ninh, xã Long Thắng, huyện Lai Vung, tỉnh Đồng Tháp, được xếp hạng cấp quốc gia vào ngày 03/8/2007 theo Quyết định số 39/QĐ-BVHTT. Đây là một trong những ngôi chùa cổ nhất của tỉnh Đồng Tháp nói riêng và Vùng đồng bằng Nam Bộ nói chung. Theo tư liệu, ngôi chùa do thiền sư Nguyễn Đăng xây dựng vào khoảng đầu thế kỉ XVIII với vật liệu tạm bợ là tre trúc, mái lợp lá dừa nước, vách đất bùn. Ngôi chùa được vua Gia Long ban sắc tứ vào năm 1803. Năm 1821, được vua Minh Mạng ban tặng tượng Phật Di Đà và pháp khí thờ tự. Trong thời kì kháng chiến, chùa là nơi chõ che cho nhiều cán bộ hoạt động cách mạng trên địa bàn Sa Đéc, Cao Lãnh, Vĩnh Long. Hằng năm, chùa tổ chức lễ cúng lớn vào các ngày 15/4, 15/7 và 15/10 (âm lịch).

- *Di tích đình Phú Hựu*: Tọa lạc tại ấp Phú Hòa, thị trấn Cái Tàu Hạ, huyện Châu Thành, tỉnh Đồng Tháp. Đình Phú Hựu được Bộ Văn hóa, Thể thao và Du lịch xếp hạng di tích quốc gia ngày 18/12/2009 theo Quyết định số 4705/QĐ-BVHTTDL. Ngôi đình do ông Thiệu Quang Lộc là người dân địa phương vận động nhân dân trong làng xây dựng vào đầu thế kỉ XIX. Năm 1852, được vua Tự Đức sắc phong thờ Thần Thành hoàng Bổn cảnh. Đình Phú Hựu không những có bề dày lịch sử mà đây còn là cơ sở hoạt động cách mạng trong thời kì kháng chiến chống thực dân Pháp và đế quốc Mĩ. Các lệ cúng hằng năm gồm lễ Hạ điền (17/6 âm lịch), Thượng điền (17/9 âm lịch) và lễ chạp miếu (17/12 âm lịch).

- *Di tích đình Long Khánh*: Tọa lạc tại ấp Long Châu, xã Long Khánh A, huyện Hồng Ngự, được xếp hạng cấp quốc gia vào ngày 18/12/2009 theo Quyết định số 4704-BVHTTDL. Ngôi đình được xây dựng vào khoảng năm 1830, thờ Thần Thành hoàng Bồn cảnh và được vua Tự Đức sắc phong vào năm 1852. Đình Long Khánh cũng từng là căn cứ của quân đội trong chiến tranh bảo vệ biên giới Tây Nam. Hằng năm, đình tổ chức cúng lễ Thượng điền vào ngày 16, 17/12 (âm lịch) và lễ Hạ điền vào ngày 09, 10/5 (âm lịch). Ngoài ra, vào Mùng 1 Tết, có lễ thỉnh thần về ngự đình và cúng đình vào Mùng 3, hạ nêu ngày Mùng 7. Các ngày rằm lớn trong năm (Rằm tháng Giêng, tháng 7 và tháng 10) đình cũng tổ chức lễ cúng.

- *Đền thờ Thượng tướng quân công Trần Văn Năng*: Nằm trên địa bàn xã Tân Thạnh, huyện Thanh Bình, tỉnh Đồng Tháp. Đền thờ được xếp hạng là di tích cấp quốc gia vào ngày 19/01/2004 theo Quyết định số 02/QĐ-BVHTT. Trần Văn Năng là người huyện Vĩnh Xương, tỉnh Khánh Hòa. Ông theo Nguyễn Ánh từ khi khởi nghiệp và làm quan dưới thời vua Gia Long, từng lập nhiều chiến công, giúp vua dẹp yên loạn lạc. Dưới thời vua Minh Mạng, ông có công lớn trong việc giúp vua cải cách nền hành chính, ổn định kinh tế - xã hội và phát triển văn hóa dân tộc. Ngoài ra, Trần Văn Năng có công lao to lớn trong việc giữ yên bờ cõi, biên cương phía Nam Tổ quốc, đặc biệt là trong kháng chiến chống quân Xiêm những năm 1833 – 1834. Ông lâm bệnh qua đời năm 1835 và được khâm liệm tại

khu đền thờ hiện nay trước khi đưa về Huế làm quốc tang. Hằng năm, lễ hội Đền thờ Thượng tướng quân công Trần Văn Năng diễn ra vào ngày 15-16/02 (âm lịch), thu hút đông đảo du khách trong và ngoài tỉnh đến cúng bái, tỏ lòng biết ơn người anh hùng có công với nước.

- *Đình Tân Phú Trung*: Nằm tại xã Tân Phú Trung, huyện Châu Thành, tỉnh Đồng Tháp, được xếp hạng di tích cấp quốc gia theo Quyết định số 2140/QĐ-BVHTTDL ngày 06/6/2012. Đình được xây dựng vào đầu thế kỉ XIX, thờ Thần Thành hoàng Bồn cảnh và Quan Thánh Đế Quân, được vua Tự Đức sắc phong năm 1854. Hằng năm, tại đình Tân Phú Trung có các lễ cúng lớn như: Hạ điền (16,17,18/01 âm lịch), Quan Thánh Đế Quân (24/6 âm lịch), Thượng điền (16,17/11 âm lịch), thu hút hàng chục ngàn lượt khách đến cúng viếng và tham quan.

- *Đình Định Yên*: Tọa lạc tại xã Định Yên, huyện Lấp Vò, tỉnh Đồng Tháp. Đình Định Yên được xây dựng vào đầu thế kỉ XIX, thờ Thần Thành hoàng Bồn cảnh và được vua Tự Đức sắc phong vào năm 1852. Hằng năm, Đình Định Yên có 2 lễ cúng lớn vào ngày 15,16/4 và 15,16/11 (âm lịch). Đình Định Yên được xếp hạng di tích cấp quốc gia vào ngày 06/6/2012 theo Quyết định số 2139/QĐ-BVHTTDL.

- *Đền thờ Ông Bà Đỗ Công Tường (còn gọi là Ông Bà Chủ chợ Cao Lãnh)*: Tọa lạc tại số 64, đường Lê Lợi, phường 2, thành phố Cao Lãnh, tỉnh Đồng Tháp. Đền thờ được công nhận là di tích lịch sử văn hóa cấp tỉnh theo Quyết định số 539/QĐ-

UBHC ngày 20/4/2001. Ông Bà Đỗ Công Tường là người có công trong việc lập chợ cho dân có nơi buôn bán. Năm 1820, bệnh dịch tả phát lên dữ dội làm nhiều người chết, không khí đau thương, tang tóc bao trùm khắp làng. Với lòng trắc ẩn và nhân từ bác ái bao la, Ông Bà lập bàn hương án, cầu nguyện phật trời xin chết thay cho dân chúng. Sau khi khẩn nguyện, chay lạt thì Ông Bà phát bệnh rồi qua đời. Từ đó, dịch bệnh cũng dần được đẩy lùi. Nhân dân trong vùng chung tay xây dựng ngôi đền thờ, ngày đêm khói hương không dứt để tưởng nhớ công lao to lớn và tấm lòng nhân nghĩa của Ông Bà. Hằng năm, cứ đến các ngày mùng 9 và mùng 10 tháng 6 âm lịch, người dân khắp nơi về đây làm lễ “Giỗ Ông Bà Chủ chợ” (Khai thác từ Bảo tàng Tổng hợp tỉnh Đồng Tháp: <http://www.baotangdongthap.vn>; Hội Khoa học Lịch sử Đồng Tháp: <http://hkhs.dongthap.gov.vn>; Sở Văn hóa, Thể thao và Du lịch tỉnh Đồng Tháp).

Ngoài ra, tỉnh Đồng Tháp còn được biết đến với những điểm đến văn hóa tâm linh khác như: Khu di tích mộ cụ Phó bảng Nguyễn Sinh Sắc (di tích lịch sử cấp quốc gia), chùa Phước Kiến (còn gọi là chùa Lá Sen), Phước Hưng cổ tự (chùa Hương), đình Vĩnh Phước, chùa Tổ Bửu Lâm (chùa Tổ Cái Bèo), chùa Hòa Long, đình Thường Lạc, Văn Thánh miếu, đền thờ Tam vị Đại thần và Tượng đài cụ Thống Linh, đình Tông Sơn và đền thờ Phật Thầy Tây An, chùa Thiên Hậu, đền thờ Nguyễn Quang Diêu, đình Thường Lạc, di tích Miếu Bà Chúa Xứ, đền thờ Đốc Binh Kiều... Đây là

tiềm năng to lớn để phát triển loại hình du lịch tâm linh, một nhu cầu không thể thiếu trong đời sống tinh thần của người dân Việt Nam.

4. Thực trạng phát triển du lịch văn hóa tâm linh ở tỉnh Đồng Tháp

Du lịch được xem là ngành kinh tế quan trọng và là 1 trong 3 nhiệm vụ trọng tâm trong chiến lược phát triển của tỉnh Đồng Tháp. Theo Đề án phát triển du lịch tỉnh Đồng Tháp giai đoạn 2015-2020, đến năm 2020, ngành du lịch đón 3,5 triệu lượt khách, tổng doanh thu du lịch đạt 1000 tỉ đồng, vươn lên tốp đầu và là một trong những điểm đến hấp dẫn nhất khu vực ĐBSCL, ưu tiên lựa chọn của du khách trong và ngoài nước (Ban Tuyên giáo Tỉnh ủy Đồng Tháp, 2015).

Năm 2015, ngành du lịch tỉnh Đồng Tháp ước đón 2.290.000 lượt khách, tăng 23,3% so với năm 2014, trong đó có 50.000 lượt khách quốc tế. Tổng doanh thu du lịch ước đạt 360 tỉ đồng, tăng 13,1% so với cùng kỳ năm 2014. Trong đó, doanh thu dịch vụ du lịch là 209 tỉ đồng. Năm 2016, du lịch Đồng Tháp phấn đấu đón và phục vụ 2.300.000 lượt khách, trong đó có 60.000 khách quốc tế, 640.000 khách nội địa, 1.600.000 khách tham quan hành hương. Tổng doanh thu du lịch là 430 tỉ đồng, trong đó doanh thu dịch vụ du lịch là 240 tỉ đồng (Sở Văn hóa, Thể thao và Du lịch tỉnh Đồng Tháp, 2015). Có thể thấy, du lịch văn hóa tâm linh đóng vai trò rất quan trọng trong ngành du lịch của tỉnh, với khách tham quan hành hương chiếm gần 70% tổng lượt khách dự kiến đến với

Đồng Tháp trong năm 2016.

• *Một số điểm du lịch văn hóa tâm linh tiêu biểu*

- *Di tích quốc gia đặc biệt Gò Tháp:* Năm 2015, Khu di tích Gò Tháp đón hơn 1 triệu lượt khách tham quan, hành hương. Nơi đây được định hướng phát triển du lịch gắn với “vương quốc sen, văn hóa Phù Nam và tâm linh Phật giáo nguyên thủy”. Lễ hội Gò Tháp được xem là lễ hội lớn và quy mô nhất của người dân vùng Đồng Tháp Mười, thu hút hàng trăm ngàn lượt khách đến cúng viếng, tham quan mỗi dịp lễ vào rằm tháng 3 và tháng 11 âm lịch.

- *Khu di tích Nguyễn Sinh Sắc:* Năm 2015, di tích đón gần 570.000 lượt khách. Hằng năm, vào ngày 27/10 âm lịch, đông đảo nhân dân các vùng lân cận lại tụ hội về tham dự lễ giỗ Cụ Phó bảng Nguyễn Sinh Sắc trong không khí trang nghiêm, thể hiện truyền thống “uống nước nhớ nguồn”, mang đậm bản sắc văn hóa dân tộc.

- *Lễ hội Dinh Ông Đốc Vàng (Đền thờ Thượng tướng quận công Trần Văn Năng):* Lễ hội hàng năm được tổ chức rất trang nghiêm, trở thành nét sinh hoạt văn hóa dân gian độc đáo và là món ăn tinh thần không thể thiếu của người dân trong vùng. Vào mỗi dịp lễ hội có hàng chục ngàn lượt khách đến hành hương, cúng bái.

- *Đền thờ Ông Bà Đổ Công Tường:* Mỗi năm, di tích đón hàng trăm ngàn lượt khách đến tham quan, cầu nguyện. Lúc nào trong đền cũng có người dân đến tỏ lòng tôn kính, biết ơn Ông Bà Chủ chợ Cao Lãnh và cầu xin những điều tốt lành cho

bản thân, gia đình, đất nước. Riêng mỗi dịp lễ giỗ Ông Bà có khoảng 20.000 lượt người đến cúng viếng.

- *Các điểm đến văn hóa tâm linh khác:* Nhìn chung, các điểm đến văn hóa tâm linh khác chỉ thu hút đông đảo du khách trong và ngoài tỉnh vào các dịp lễ hội. Nhiều di tích nằm xa trung tâm thị xã, thành phố, hoặc các khu du lịch nổi tiếng, giao thông cách trở nên chưa tạo được sức hút mạnh mẽ với du khách.

• *Đánh giá khái quát về tiềm năng, lợi thế để phát triển du lịch văn hóa tâm linh*

Tỉnh Đồng Tháp có nguồn tài nguyên phong phú để phát triển du lịch văn hóa tâm linh. Các di tích tôn giáo, đình, chùa đều có lịch sử lâu đời, kiến trúc độc đáo, cổ kính, chứa đựng các hoạt động tôn giáo và tín ngưỡng lâu đời. Do vậy, các di tích văn hóa tâm linh cần được xây dựng thành trung tâm văn hóa, lịch sử và du lịch. Những di tích lịch sử nhuộm màu huyền thoại cùng những lễ hội mang đậm nét văn hóa dân tộc này sẽ có sức hấp dẫn, thu hút mạnh mẽ với du khách.

Nhìn chung, trong thời gian qua, du lịch văn hóa tâm linh ở tỉnh Đồng Tháp đã đạt được một số thành tựu nhất định. Nhiều điểm đến văn hóa tâm linh được đầu tư tôn tạo, trở thành điểm tham quan chính trong hành trình khám phá Đồng Tháp của du khách như: Di tích lịch sử - văn hóa - khảo cổ Gò Tháp, Lăng cụ Phó bảng Nguyễn Sinh Sắc, chùa Kiến An Cung... Lượt khách và doanh thu từ du lịch tăng nhanh. Hoạt động lễ hội ở các di tích được tổ chức

trang nghiêm, trọng thể theo đúng nghi thức truyền thống, mang đậm nét văn hóa dân tộc. An toàn, trật tự ở các kì lễ hội được đảm bảo.

- *Một số hạn chế trong khai thác tiềm năng du lịch văn hóa tâm linh*

Những năm qua, tiềm năng về văn hóa tâm linh đã được tỉnh Đồng Tháp khai thác để phục vụ du lịch. Tuy nhiên, việc phát triển loại hình du lịch này vẫn còn một số hạn chế nhất định. Mặc dù các di tích mang đậm giá trị lịch sử, văn hóa nhưng du khách thường chỉ tham quan, ngắm cảnh, cúng bái trong một khoảng thời gian ngắn, hoặc các điểm đến tâm linh chỉ là tuyến điểm phụ trong cuộc hành trình. Do đó, những giá trị đặc sắc của các di tích, lễ hội sẽ ít đọng lại trong lòng mỗi du khách sau chuyến đi.

Cơ sở hạ tầng phục vụ ngành du lịch còn yếu kém, nhất là hệ thống đường giao thông dẫn vào các khu, điểm du lịch, chưa thuận tiện cho xe vận chuyển khách nhiều chỗ ngồi (Ban Tuyên giáo Tỉnh ủy Đồng Tháp, 2015). Các di tích tín ngưỡng, tâm linh thường nằm xa trung tâm, ở khu vực nông thôn hẻo lánh, đường đi khó khăn nên ít phổ biến với du khách. Bên cạnh đó, một số di tích đang xuống cấp và cần được tôn tạo, bảo tồn để phục vụ tốt hơn nhu cầu tham quan, hành hương và giữ gìn các giá trị lịch sử, văn hóa. Nguồn kinh phí đầu tư phát triển du lịch còn hạn chế, dàn trải, thiếu đồng bộ; mức độ tham gia của cộng đồng vào hoạt động du lịch còn thấp, chủ yếu mang tính tự phát; công tác quản lí nhà

nước về du lịch còn hạn chế (Ban Tuyên giáo Tỉnh ủy Đồng Tháp, 2015).

Vào mỗi dịp lễ hội, sẽ dễ dàng bắt gặp hình ảnh rác bị vứt bừa bãi, người đi lễ chen lấn, xô đẩy, viết, vẽ bậy lên tường, giẫm đạp lên cỏ, cố sờ nắn vào tượng thờ... Tình trạng bán hàng rong, mất an toàn vệ sinh thực phẩm, chèo kéo, chắt chém du khách và nạn ăn xin vẫn còn phổ biến. Nhiều du khách còn thiếu ý thức trong việc giữ gìn sự sạch đẹp và trang nghiêm của các di tích tín ngưỡng, tôn giáo, không những làm xấu đi hình ảnh của các di tích, gây phản cảm, mất mỹ quan, mà còn ảnh hưởng đến việc bảo tồn và phát huy giá trị của các di tích.

Trình độ chuyên môn, kĩ năng của lao động ngành du lịch chưa đáp ứng yêu cầu. Đội ngũ hướng dẫn, thuyết minh viên và phục vụ khách du lịch chưa được đào tạo kĩ lưỡng; kiến thức, sự am hiểu chưa sâu sắc, nhất là về giá trị và ý nghĩa của các di tích, lễ hội. Các hoạt động tuyên truyền, quảng bá còn thiếu ấn tượng nên hiệu quả chưa cao (Ban Tuyên giáo Tỉnh ủy Đồng Tháp, 2015). Du khách đến với các điểm du lịch tâm linh phần lớn là người dân trong tỉnh và các địa phương lân cận, chưa thu hút được nhiều du khách ở các vùng miền khác trên cả nước và khách nước ngoài. Các hoạt động du lịch còn mang tính tự phát, những tour, tuyến du lịch do các đơn vị lữ hành tổ chức hầu như rất ít.

Ngoài ra, các điểm du lịch tâm linh còn thiếu dịch vụ phụ trợ đi kèm như nghỉ ngơi, giải trí, ẩm thực để tạo cảm giác hứng

thú và hấp dẫn nhằm giữ chân du khách. Sản phẩm du lịch tâm linh còn rất thô sơ, du khách chỉ đơn thuần đến hành hương, đi lễ chứ chưa chú trọng vào việc tìm hiểu chiều sâu lịch sử, văn hóa hay trải nghiệm văn hóa. Ngoài ra, các điểm đến chưa có sản phẩm đặc trưng địa phương để du khách làm quà lưu niệm. Do thiếu các dịch vụ phụ trợ đi kèm nên mặc dù tăng trưởng ngành du lịch ở mức cao nhưng doanh thu từ dịch vụ du lịch vẫn còn rất hạn chế.

Sự đa dạng của các di tích tôn giáo, lễ hội với bề dày văn hóa gắn với tín ngưỡng, tâm linh, cùng với mức sống của người dân ngày càng nâng cao là điều kiện thuận lợi để phát triển du lịch văn hóa tâm linh ở tỉnh Đồng Tháp, đóng góp tích cực vào sự phát triển kinh tế - xã hội của địa phương. Vì thế, việc phát triển loại hình du lịch này chắc chắn sẽ nâng cao vị thế của tỉnh trên bản đồ du lịch ĐBSCL.

5. Giải pháp khai thác tiềm năng phát triển du lịch văn hóa tâm linh tỉnh Đồng Tháp

Để thực hiện thành công Đề án phát triển du lịch tỉnh Đồng Tháp giai đoạn 2015-2020, ngành du lịch cần có các giải pháp đồng bộ, hợp lí, hiệu quả để phát triển tổng hợp các loại hình du lịch, trong đó có du lịch văn hóa tâm linh với tiềm năng rất lớn đã được khẳng định. Nhằm góp phần phát triển loại hình du lịch này trên địa bàn, bài viết đưa ra một số khuyến nghị như sau:

- Tăng cường quảng bá, giới thiệu các di tích lịch sử, văn hóa, điểm đến du lịch tâm linh trên các phương tiện truyền thông

địa phương như Báo Đồng Tháp, Đài Phát thanh – Truyền hình Đồng Tháp, Cổng Thông tin điện tử, đặc biệt là trên các trang web du lịch, hội chợ xúc tiến du lịch, các ấn phẩm, sách, tạp chí hướng dẫn du lịch ở trong và ngoài nước và quảng bá trên các trang mạng xã hội.

- Tạo điều kiện hỗ trợ, khuyến khích các công ti du lịch, lữ hành khai thác các tour du lịch văn hóa tâm linh trên địa bàn, xây dựng các tuyến, điểm du lịch gắn với văn hóa tâm linh, kết hợp du lịch tâm linh với các loại hình khác như du lịch sinh thái, homestay, du lịch ẩm thực... để chuyển tham quan thêm thu hút, hấp dẫn, không gây nhàm chán và mang khái niệm du lịch tâm linh đến gần hơn với du khách.

- Nâng cao nhận thức bảo tồn, giữ gìn và phát huy giá trị của các di tích tín ngưỡng, tôn giáo. Khuyến khích và tạo điều kiện cho cộng đồng địa phương tham gia vào hoạt động du lịch như cung cấp dịch vụ ăn uống với các món ăn đặc sản địa phương; hướng dẫn du khách tham quan, tìm hiểu các di tích, lễ hội; sản xuất và cung ứng các mặt hàng lưu niệm đặc trưng của địa phương; cung cấp dịch vụ lưu trú tiện nghi, thoải mái và các hình thức vui chơi giải trí cho du khách... Cần mở lớp đào tạo, bồi dưỡng ngắn hạn nhằm nâng cao sự hiểu biết của cộng đồng về lợi ích và trách nhiệm phát triển du lịch, về kỹ năng, nghiệp vụ, cách hướng dẫn, giao tiếp với du khách để người dân thực sự là đối tượng được hưởng lợi từ phát triển du lịch.

- Nâng cấp và phát triển hệ thống giao thông đến các điểm du lịch tâm linh nhằm

tạo sự lưu thông tiện lợi hơn, vì hiện tại nhiều điểm đến tâm linh nằm cách xa các tuyến đường chính nên rất khó khăn cho du khách khi đến tham quan.

- Đầu tư trùng tu, tôn tạo các di tích lịch sử, văn hóa, kiến trúc cổ, các công trình tín ngưỡng, tôn giáo gắn với phát huy các giá trị văn hóa truyền thống. Thời gian qua, nhiều di tích được trùng tu, tôn tạo từ việc huy động nguồn vốn đóng góp của nhân dân, như kinh phí xây dựng đền thờ Ông Bà Đỗ Công Tường do Ban quản lí di tích vận động trong cộng đồng nhân dân đóng góp và nguồn tiền do người dân hiến cúng. Do đó, cần huy động tối đa nguồn vốn xã hội hóa trong việc tôn tạo các di tích trong điều kiện ngân sách địa phương còn hạn chế.

- Tổ chức tập huấn, đào tạo, bồi dưỡng, nâng cao hiểu biết về các giá trị lịch sử, văn hóa tâm linh của các di tích cho đội ngũ nhân lực phục vụ du lịch để truyền tải những giá trị nổi trội của các hoạt động du lịch văn hóa tâm linh ở Đồng Tháp đến với du khách.

- Cần tuyên truyền, nâng cao ý thức thực hiện du lịch có trách nhiệm và giữ gìn điểm đến sạch đẹp đối với người dân địa phương cũng như du khách. Xây dựng môi trường du lịch an toàn, thân thiện, đảm bảo vệ sinh, an ninh an toàn cho du khách. Các cơ sở kinh doanh dịch vụ du lịch cần thực hiện niêm yết giá rõ ràng và bán đúng giá niêm yết. Tránh tình trạng chèo kéo, đeo bám du khách, người ăn xin tụ tập ở các di

tích, lễ hội... làm ảnh hưởng đến uy tín và chất lượng của ngành du lịch, nhằm góp phần phát triển du lịch theo hướng bền vững và có trách nhiệm.

6. Kết luận

Là địa phương thuộc vùng ĐBSCL trù phú, “Đất Sen hồng” Đồng Tháp có tiềm năng to lớn để phát triển du lịch, nhất là du lịch văn hóa tâm linh với rất nhiều đình, chùa được xếp hạng là di tích cấp quốc gia và cấp tỉnh. Các di tích tín ngưỡng, tôn giáo không chỉ là nơi lưu giữ, bảo tồn giá trị lịch sử, văn hóa, mang bản sắc và tâm hồn dân tộc, mà còn là địa chỉ có sức thu hút mạnh mẽ với nhiều du khách. Phát triển du lịch văn hóa tâm linh là hướng đi phù hợp với xu thế phát triển của xã hội, góp phần tạo công ăn việc làm cho người dân và phát triển kinh tế địa phương. Tiềm năng phát triển du lịch văn hóa tâm linh là khá lớn nhưng tiềm năng đó chỉ được đánh thức khi có những giải pháp hiệu quả. Nếu có sự hợp tác của cơ quan chức năng, doanh nghiệp du lịch, lữ hành và người dân địa phương, trong tương lai không xa, du lịch văn hóa tâm linh sẽ có vị thế vững chắc trong chiến lược phát triển du lịch của tỉnh, góp phần nâng cao hình ảnh và niềm tự hào của nhân dân tỉnh Đồng Tháp. Hơn nữa, phát triển du lịch tâm linh còn giúp tỉnh Đồng Tháp đa dạng hóa sản phẩm và dịch vụ du lịch, nâng cao sức cạnh tranh trên thị trường và có vị trí xứng đáng hơn trên “bản đồ du lịch” ĐBSCL nói riêng và Việt Nam nói chung.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

- Ban Tuyên giáo Tỉnh ủy Đồng Tháp. (2015). *Tài liệu tuyên truyền Đề án phát triển Du lịch tỉnh Đồng Tháp giai đoạn 2015 – 2020*.
- Báo tàng Tổng hợp tỉnh Đồng Tháp. (01/6/2016). *Di tích lịch sử cấp quốc gia*. Khai thác từ <http://www.baotangdongthap.vn/index.php/di-tich-lich-su-left-menu/di-tich-lich-su-cap-quoc-gia>.
- Cổng thông tin điện tử Đồng Tháp. (01/6/2016). *Đồng Tháp – Lịch sử hình thành*. Khai thác từ <http://dongthap.gov.vn/wps/wcm/connect/DTP/sitinternet/sitchinhquyen/sittongquan/sitalichsuhinhthanh/20130501+lich+su+hinh+thanh>.
- Nguyễn Hữu Hiếu. (2004). *Tìm hiểu Văn hóa tâm linh Nam Bộ*. TP Hồ Chí Minh: NXB Trẻ.
- Hồ Kỳ Minh. (2015). *Nghiên cứu và đề xuất giải pháp phát triển loại hình du lịch văn hóa tâm linh trên địa bàn tỉnh Quảng Trị*. Báo cáo tóm tắt Đề tài Khoa học và Công nghệ cấp tỉnh.
- Hội Khoa học Lịch sử Đồng Tháp. (31/5/2016). *Thông tin di tích văn hóa – lịch sử Đồng Tháp*. Khai thác từ <http://hkhls.dongthap.gov.vn/wps/portal/hkhls>.
- Sở Văn hóa, Thể thao và Du lịch tỉnh Đồng Tháp. (2013). *Các di tích lịch sử - văn hóa đã được xếp hạng trên địa bàn tỉnh Đồng Tháp đến ngày 31/03/2013*.
- Sở Văn hóa, Thể thao và Du lịch tỉnh Đồng Tháp. (2015). *Báo cáo Công tác văn hóa, thể thao và du lịch năm 2015 và phương hướng nhiệm vụ năm 2016*.
- Lê Văn Thăng, Trần Anh Tuấn và Bùi Thị Thu. (2008). *Giáo trình Du lịch và Môi trường*. Hà Nội: NXB Đại học Quốc gia Hà Nội.